

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

UTÓSZÓ KOVÁCS VILMOS ...*FOLYTATÁS** CÍMŰ POSZTUMUSZ KÖTETÉHEZ

Ha visszapergethetnénk az időt, jó lenne utolérni, s befogni azt a csillagot, mely 1977 hideg őszén Kovács Vilmost közülünk elragadta. Nem is azért, hogy az Isten dolgaiba beleszóljunk: azért csupán, hogy pótoljuk, amit elmulasztottunk, mert nem búcsúztunk el tőle tisztességesen, hogy megfoghassuk elfáradt kezét, hogy felfogjuk az elszálló lélek utolsó földi jeleit, megfajtván ez által a titkot, melyre életében maga sem lelta a választ: „Vajon mit üzenhet az ősz a télnek?”

Egy tizenhat esztendővel ezelőtti tavaszon az ungvári kórteremben, hét végére hazafelé készülődve még emelt hangon, kissé keményen és röviden adta tudtára az egészsége miatt okkal aggódó feleségének, hogy a hazáig tartó, mindössze öt-hatszáz méteres útra fölösleges volt taxit rendelni. Majd a megsértett, sírásával viaskodó Éva háta mögött hamiskásan kacsintva, félig suttogva így magyarázkodott: „Muszáj rá káromkodni, mert különben azt képzeled, hogy beteg vagyok.” És elindultunk az Október 50. évfordulója sugárúton – együtt, utoljára.

Tizenhat esztendő alatt lassan katonává serdül az ifjú és anyává érik a leány. Tőlünk, az itt maradt „néhány bolond”-tól ők veszik vállukra a folytatás terhet. Ősztöneikben egészségesen munkálkodik a megmaradás parancsa, de a kérdésre, hogy ki volt Kovács Vilmos, kevesen emelnék fel a kezüket. Tizenhat esztendő elteltével a barátok, a hívek, az olvasók tábora is erősen megfogyatkozott. Kezdetben csak regénye, a *Holnap is élünk*, majd a '70-es évek vége felé verseskötetei is sorra ki lettek vonva, eltűnedeztek az iskolai és a közkönyvtárak állományából. Pedagógusaink, magyar szakos tanáraink egyik fele nem ismeri, nem olvasta az említett műveket, másik felének egy jelentős hányada csak óvatosan, a hatalom által formált előítéleteket magáévá téve veszi szájára azt a nevet, mely kárpátaljai irodalmunkban már a költő életében legenda lett. Így kitől tanulhatnák meg gyermekeink, ki volt Kovács Vilmos?

1975 nyarán az Ukrán Írószövetség területi tagozatának egy kisebb csoportjával Kovács Vilmos Beregszászba látogatott. Üzemek kultúrházaiban, a környező falvak iskoláiban szervezett író-olvasó találkozókon mutatkozott utoljára a nyilvánosság előtt. Mindenki tudta, mivel érdemelte ki ezt a „megtiszteltetést.” Túl *A nagy valóság* című önbíráló-önemésztő újságcikkén, egy ideig úgy tűnt, hogy a hatalom megbocsát a „megtévelyedett” költőnek, s talán megfékezi, esetleg beszünteti a kárpátjai magyar polgárjogi mozgalom más képviselői elleni megtorló indulatait is. Ez a felismerés sokakban felszabadította a megkönnyebbülés sóhaját, s előmerészkedtek álarcaik mögül a lapulók, a taktikázók, a túlzottan óvatosak, hogy arcukon mosollyal gratuláljanak. Vilmos jól tudta, hogy számára komoly vereség ez, s ugyanakkor egyfajta olcsó jóvátétel is. Ennek illusztrálására a beregszászi Barátság szálló egyik barátságtalan szobájában mondta el, hogy egyik nap összefutott a köztiszteletben álló Tanárnővel, aki lelkesen üdvözölte, s otthonába invitálta egy kis kávé melletti eszmeccserére. E váratlan kedvességre Vilmos elkomorodva, nem kevés indulattal ezeket kérdezte: „Most hív?! Bezzeg négy éve, amikor az ég dörgött, nem hívtott! Három évvel ezelőtt miért nem hívtott? Miért nem hívtott két évvel, egy évvel ezelőtt? Úgy gondolja, most már szóba állhat velem?” Hogy mi lehetett az idős hölgy válasza, hogy tudott-e egyáltalán válaszolni, már nem őrzy az emlékezet.

Az itt, itthon maradt „néhány bolond” nevében mondom és kérem: hibátlanul tanuljuk meg, hogy átadhassuk az utánunk jövőknek a testamentumot, mert egyre népesebb és zajosabb a „porond”, ahol élnünk adatott. A sorsunk, történelmünk szárait összegabalyító vereckei út ma is nyitott, s az igazi népvándorlás csak most kezdődik! „Az nem lehet”, hogy a mi ösvényünk a temetőbe vigyen! De ha „ölre, perre” megyünk, vajon nem odajutunk-e? Elbizonytalanodunk néha, Vilmos, de Te azt ígérted, hogy vigyázol reánk.

* *Kovács Vilmos: ...folytatás (Válogatás az életműből). Hatodik Síp Alapítvány, Budapest – Ungvár, 1993.*